

Paulina Szmielińska-Pietraszek, Wioletta Szymańska

*Akademia Pomorska w Słupsku, Instytut Geografii i Studiów Regionalnych,
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki, ul. Partyzantów 27,
76-200 Słupsk, szmielinskap@poczta.onet.pl; szymanskaw@apsl.edu.pl*

Rola Słupska w kształceniu młodzieży wiejskiej regionu słupskiego

Zarys treści: Artykuł dotyczy próby oceny roli miasta Słupska w kształceniu młodzieży z obszarów wiejskich regionu słupskiego. Dokonana analiza opiera się z jednej strony na badaniu prowadzonym wśród młodzieży uczęszczającej obecnie do szkół ponadgimnazjalnych w mieście, a z drugiej wśród młodzieży gimnazjalnej mieszkającej na obszarach wiejskich, stojących przed koniecznością wyboru dalszej drogi edukacyjnej.

Słowa kluczowe: edukacja, funkcja oświatowa miasta, młodzież wiejska, Słupsk

Wstęp

Edukacja jest ważnym procesem wpływającym na rozwój umysłowy i wiedzę człowieka. Jest również narzędziem do kształtowania odpowiednich relacji pomiędzy człowiekiem a społeczeństwem. Cały proces uczenia się, zdobywania wiedzy oraz wychowania na wszystkich szczeblach edukacji jest istotnym elementem mającym wpływ na socjalizację młodych ludzi, a w dalszej kolejności na ich późniejsze życie. Szczególnie ważkie wydaje się znaczenie edukacji w społeczeństwach nowoczesnych, gdzie zmienia się pod wpływem postępu technicznego i rozwoju nowej ekonomii nasze rozumienie edukacji i nauki: formalne kształcenie ustępuje idei nauki przez całe życie. Ludzie mają coraz więcej możliwości uczenia się przez całe życie, uczestniczenia w kursach i szkoleniach odbywających się poza tradycyjną szkołą, a przejście od „edukacji” do „uczenia się”, rozumianego w znacznie szerszym kontekście, ma swoje określone konsekwencje. Rozwój oświaty w XX w. był ściśle związany z zapotrzebowaniem, jak to określa Giddens (2008: 549), na „piśmienną i zdyscyplinowaną armię pracy”. Wraz z przechodzeniem do nowej ekonomii znaczenie edukacji wzrosło. Zapotrzebowanie na niewykwalifikowanych pracowników fizycznych będzie coraz mniejsze, a rynek będzie domagał się pracowników dobrze sobie radzących z nowoczesną techniką, gotowych zdobywać nowe umiejętności i pracować twórczo (Giddens 2008: 549–551). Przed ogromnym wyzwaniem stoi dziś system szkolnictwa nie tylko w Polsce, ale również

w całej Unii Europejskiej, bowiem konieczne staje się takie dostosowanie systemu szkolnego nauczania, aby mógł on funkcjonować na miarę potrzeb współczesnego społeczeństwa, by jak najlepiej przygotować młodego człowieka do życia¹.

Zasięg i struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego w regionie słupskim

Region słupski, odnoszony w niniejszym opracowaniu do powiatu słupskiego i miasta Słupska, obejmuje swoim zasięgiem 11 gmin, w tym 2 gminy miejskie (Słupsk, Ustka), 1 gminę miejsko-wiejską (Kępice) i 8 gmin wiejskich. Kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym jest ograniczone do największych jednostek osadniczych, co wiąże się z koncentracją tego typu szkół głównie w Słupsku i w mniejszym zakresie w Ustce. Pozycja Słupska jako ośrodka kształcenia ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego dla regionu była wiodąca od wielu lat, na co wskazują liczne badania Rydza (1990, 2002, 2006), Jażewicz (2003) czy Szmielińskiej-Pietraszek (2001). W latach 90. w Słupsku szkoły średnie funkcjonowały najczęściej w ramach zespołów szkół, w tym tzw. szkół resortowych, prowadzonych przez ministerstwo rolnictwa, zdrowia i opieki społecznej, resort przemysłu skórzanego, transportu i budownictwa. Młodzież zdobywała wykształcenie w określonym zawodzie zarówno na poziomie zasadniczych szkół zawodowych, jak i średnich szkół zawodowych (por. Szymańska 2001). W czasach transformacji w Polsce, która zachodzi jednocześnie z ogólnoswiatowymi trendami globalizacyjnymi i ogólnie pojętym rozwojem cywilizacyjnym, zmieniły się zachowania młodzieży zarówno w sprawie wyboru kierunków kształcenia na poziomie średnim, jak i planowania potencjalnego okresu dalszego kształcenia. Jak wynika z badań Szmielińskiej-Pietraszek (2001), wzrosło znaczenie szkolnictwa ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego ogólnokształcącego, które jest traktowane jako przygotowanie do dalszego etapu edukacji na poziomie wyższym.

W 2008 r. na terenie miasta Słupska funkcjonowało 36² liceów ogólnokształcących (w tym 22 niepubliczne), natomiast na terenie powiatu słupskiego działalność prowadziły jedynie 3 szkoły tego typu (w Ustce). W liceach ogólnokształcących dla młodzieży w Słupsku kształciło się 3086 uczniów, a w szkołach dla dorosłych 1858 słuchaczy, natomiast w powiecie słupskim odpowiednio 218 uczniów w szkołach dla młodzieży i 29 słuchaczy w liceach dla dorosłych (tab. 1). Nieco inne proporcje odnotowano w kształceniu zawodowym. Technika i średnie szkoły zawodowe, łącznie z liceami profilowanymi, obejmowały w Słupsku populację 2890 osób w 16 szkołach dla młodzieży i 272 osób w 7 szkołach dla dorosłych. W powiecie słupskim w tego typu szkołach kształciło się 559 uczniów, z czego wymienić należy głównie Zespół Szkół Leśnych w Warcinie oraz Zespół Szkół Technicznych w Ustce. W ostatnim okresie nastąpiły również zmiany w zakresie

¹ MEN. 1998. O reformie. Biblioteczka reformy, 1. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa.

² Szkoły ponadgimnazjalne funkcjonują obecnie zazwyczaj w ramach zespołów szkół o różnych typach, łącząc kształcenie ogólne z technicznym czy zasadniczym zawodowym.

kształcenia na poziomie zawodowym, wyrażające się zwiększeniem zainteresowania ze strony uczniów. W roku szkolnym 2004–2005 w 7 szkołach tego typu kształciło się w Słupsku 1097 osób (por. Szmielińska-Pietraszek 2006), podczas gdy w 2008 r. działalność prowadziło 10 szkół i edukację zawodową podjęło 1281 osób. W powiecie słupskim w tym czasie funkcjonowały 2 zasadnicze szkoły zawodowe i kształciły 140 uczniów.

Utrwała się zatem stwierdzona już w latach poprzednich w regionie słupskim zmiana struktury kształcenia (por. Szmielińska-Pietraszek 2006). W liceach ogólnokształcących kształciło się 52,7% ogółu uczniów w Słupsku i 27,0% uczniów w szkołach powiatu słupskiego (tab. 1). Odpowiednio w technikach i średnich szkołach zawodowych naukę pobierało w Słupsku 33,7% uczniów, a w szkołach powiatu 57,8%. Zasadnicze szkoły zawodowe ze Słupska skupiały 13,6% uczniów, natomiast z powiatu słupskiego – 15,3%. Ta odmienna struktura w mieście Słupsku oraz w szkołach powiatu słupskiego wynika z dominującej roli miasta Słupska na rynku oświatowym dla okolicznych miejscowości.

Najlepszym tego przykładem jest analiza miejsca zamieszkania uczniów szkół ponadgimnazjalnych, która w zasadniczy sposób pokazuje zasięg oddziaływania miasta. Koncentracja szkolnictwa ponadgimnazjalnego i ponadpodstawowego w mieście Słupsku ma też swój negatywny wymiar, powoduje bowiem, że dla młodzieży wiejskiej z regionu słupskiego te placówki są mniej dostępne. Wiąże się to zarówno z dostępnością czasową, jak i ekonomiczną, bowiem dojazdy do szkół w konsekwencji powodują konieczność spędzania większej ilości czasu w podróży,

Tabela 1. Szkolnictwo ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne w regionie słupskim 2008 r.

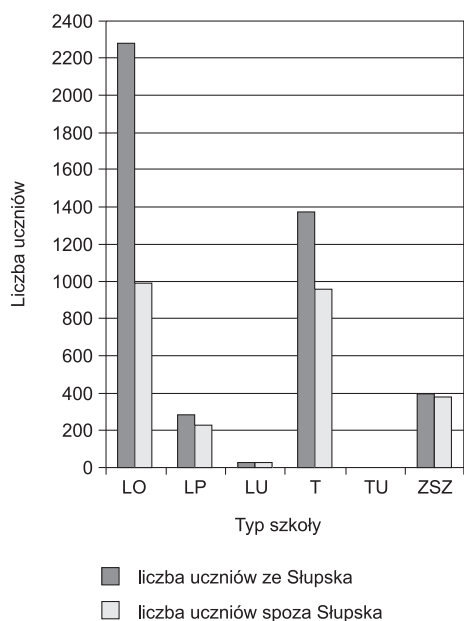
Wyszczególnienie	Licea ogólnokształcące			Technika i średnie szkoły zawodowe			Szkoły zasadnicze ^c		
	dla młodzieży	dla dorosłych	razem	dla młodzieży	dla dorosłych	razem	dla młodzieży	dla dorosłych	razem
	powiat słupski								
liczba szkół	1	2 ^a	3	3 ^b	1 ^b	4	2	0	2
liczba uczniów	218	29	247	522	7	529	140	0	140
% uczniów	23,8	3,2	27,0	57,0	0,8	57,8	15,3	0,0	15,3
	miasto Słupsk								
liczba szkół	15	21 ^a	36	16 ^b	7 ^b	23	10	0	10
liczba uczniów	3086	1858	4944	2890	272	3162	1281	0	1281
% uczniów	32,9	19,8	52,7	30,8	2,9	33,7	13,6	0,0	13,6

^ałącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi dla dorosłych, ^błącznie z liceami profilowanymi, ^cłącznie ze specjalnymi

Źródło: Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, Bank Danych Regionalnych, GUS, Warszawa (www.stat.gov.pl z dn. 12.04.2010).

ale również wiążą się z niewspółmiernie większymi kosztami ponoszonymi przez rodziny młodzieży wiejskiej właśnie na dojazdy lub (coraz rzadsze dzisiaj) formy pobytowe w internatach.

Przeprowadzone w słupskich szkołach ponadgimnazjalnych badania³ ujawniają, że 36,9% ogólnej liczby uczniów jest to młodzież spoza miasta codziennie i okresowo dojeżdżająca do szkół (Czechowska 2008). Zauważa się pewnego rodzaju różnice struktury pochodzenia uczniów według poszczególnych typów szkół. O ile z ogólnej liczby osób uczących się w szkołach ponadgimnazjalnych (2571 osób) największą część populacji uczniów dojeżdżających stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących (978 uczniów) i techników (958 uczniów), to w stosunku do udziału uczniów miejscowych zdecydowanie większe znaczenie miały szkoły techniczne. Młodzież spoza miasta stanowiła 30% ogółu uczniów szkół ogólnokształcących, ponad 40% uczniów liceów profilowanych, techników oraz liceów uzupełniających. Natomiast blisko połowę uczniów dojeżdżających stanowiła młodzież z zasadniczych szkół zawodowych (ryc. 1).

Ryc. 1. Struktura pochodzenia uczniów szkół ponadgimnazjalnych Słupska w roku szkolnym 2006/2007

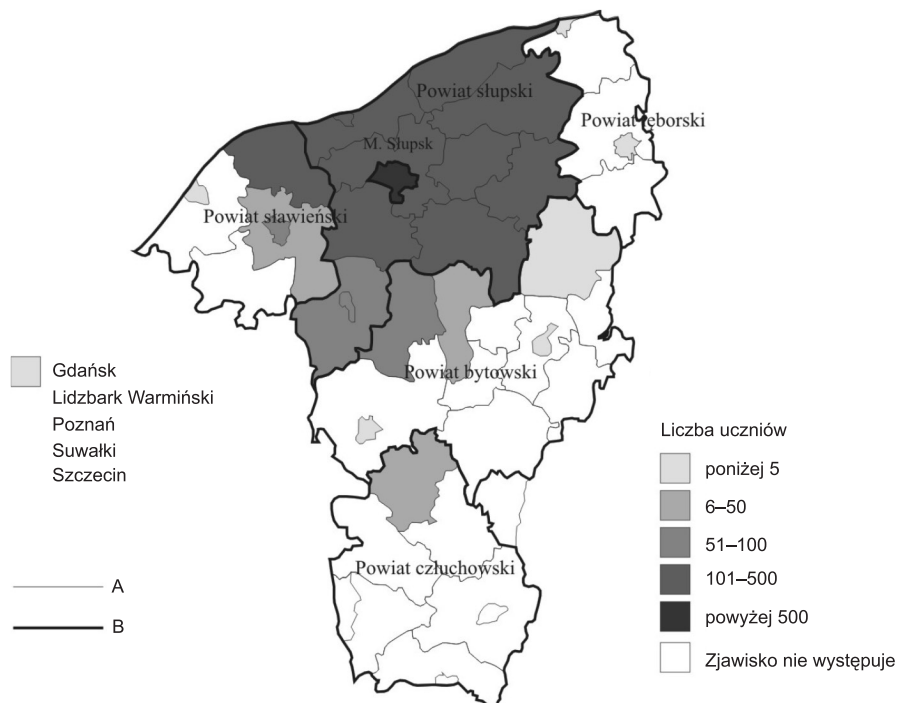
LO – liceum ogólnokształcące, LP – liceum profilowane, LU – liceum uzupełniające, T – technikum, TU – technikum uzupełniające, ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa

Źródło: Czechowska (2008) opracowanie własne.

zasadniczych szkół zawodowych (ryc. 1).

Przestrzenny zasięg oddziaływania miasta Słupska w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego rozkłada się koncentrycznie wokół miasta, wykazując tendencje malejącego natężenia dojazdów do szkół wraz ze wzrostem odległości (ryc. 2). Najmocniej reprezentowaną grupą gmin przez uczącą się w Słupsku młodzież wiejską były gminy powiatu słupskiego i gmina Postomino z powiatu sławieńskiego, która w tym zakresie wykazuje wyraźny kierunek ciężenia na wschód. Generalnie młodzież zamiejscowa pochodziła z 14 miejscowości i 13 gmin, w znacznej większości położonych w promieniu 20 km od Słupska. Tego rodzaju specyfikę wykazywali w swoich badaniach Jązewicz (2003) oraz Parzych (2007), określając dodatkowo najsilniej obciążone kierunki dojazdów, nawiązujące do charakteru układu komunikacyjnego regionu. Tak więc znaczne natężenie dojazdów dotyczyło linii równoleżnikowej Słupsk–Potęgowo–Lębork oraz o

³ Materiały źródłowe uzyskane z dzienników lekcyjnych w słupskich szkołach ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2006/2007 w ramach badań terenowych prowadzonych w celu przygotowania pracy magisterskiej w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki Instytutu Geografii w Słupsku pod kierunkiem dr P. Szmielińskiej-Pietraszek (Czechowska 2008).

Ryc. 2. Pochodzenie terytorialne uczniów słupskich szkół ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2006/2007

Źródło: Czechowska (2008), opracowanie własne.

przebiegu południkowym Słupsk–Ustka, Słupsk–Kępcice–Miastko. Mniejsze natężenie z kierunku zachodniego wynika z względnej bliskości silnego ośrodka szkolnictwa, jakim jest Koszalin, powodując asymetryczność tego układu, spotęgowanego dodatkowo istnieniem granicy województwa.

Ilość słupskich szkół daje szerokie możliwości uczniom, ułatwiając im wybór odpowiedniej dla siebie szkoły pod kątem zainteresowań czy też rangi szkoły. Choć w przypadku części uczniów pozamiejscowych, jakże ważnym aspektem staje się dobra lokalizacja i położenie placówki względem miejscowości, z której dojeżdża dany uczeń.

Kierunki kształcenia ponadgimnazjalnego w regionie słupskim

System szkolnictwa odgrywa zasadniczą rolę w rozwoju cywilizacyjnym kraju, a także współdecyduje o innowacyjności gospodarki. Rozwój i doskonalenie kwalifikacji zasobów ludzkich ma zasadniczą wagę dla postępu technicznego, gospodarczego i społecznego. Wiele uwagi poświęca się dziś analizom dotyczącym tworzenia w istniejących szkołach takich kierunków kształcenia, które sprostająby

wymaganiom ciągle doskonalącego się technicznie i technologicznie rynku pracy. W 2008 r. w szkołach ogólnokształcących występowały klasy sprofilowane z rozszerzoną podstawą programową z matematyki, fizyki, informatyki i astronomii (matematyczno-fizyczna, matematyczno-ekonomiczna, informatyczno-graficzna, politechniczna), z rozszerzoną podstawą programową z języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie (humanistyczna, społeczno-biznesowa, animacja kultury, społeczno-prawna, historyczno-prawna, dziennikarska), z rozszerzoną podstawą programową z biologii, chemii, geografii i języków obcych (ekologiczna, medialna, dwujęzyczna, biologiczno-chemiczna, sportowo-turystyczna), przygotowujące absolwentów do wyboru konkretnego kierunku studiów wyższych.

Szkoły techniczne i zawodowe w regionie słupeckim na poziomie średnim oferowały kształcenie w zawodzie technika: elektronika, elektryka, informatyka, hotelarstwa, obsługi turystycznej, kucharza, organizacji reklamy, budownictwa, budowy dróg i mostów, inżynierii środowiska i melioracji, geodety, technologii drewna, mechanika, technika pojazdów samochodowych, mechatronika, usług fryzjerskich, logistyka, ekonomisty, handlowca, agrobiznesu, architektury krajobrazu, ochrony środowiska, żywienia i gospodarstwa domowego, organizacji usług gastronomicznych, leśnika czy fototechnika. Na poziomie zawodowym kształciły natomiast w zawodach: leśnika, sprzedawcy, mechanika pojazdów samochodowych, elektromechanika pojazdów samochodowych, blacharza samochodowego, kucharza małej gastronomii, cukiernika, piekarza, ślusarza, fryzjera, monter instalacji sanitarnych, fotografa, ogrodnika, stolarza, tapicera, twórcy artystycznych wyrobów z surowców naturalnych, murarza, technologa robót wykończeniowych w budownictwie, krawca, rzeźnika, wędliniarza.

Ten okazały wykaz dostępnych zawodów osiągalnych w szkołach średnich i zawodowych jest wynikiem rosnącego zainteresowania młodzieży zdobyciem zawodu już na pierwszym szczeblu kształcenia zawodowego. Dodatkowo zmieniające się wymagania pracodawców, zmiana sposobu rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych, polegająca na zastąpieniu egzaminu wstępnego badaniem kompetencji, lepsze rozpoznanie potrzeb edukacyjnych przez badanie aspiracji zawodowych uczniów klas gimnazjalnych spowodowały zmianę proporcji w kształceniu na korzyść średnich szkół zawodowych (techników, liceów zawodowych, liceów technicznych) i liceów ogólnokształcących.

Te różnorodne potrzeby wynikające zarówno z rynku pracy, aspiracji młodzieży, jak i konieczności kształcenia ustawicznego spowodowały rozwój szkolnictwa niepublicznego. W regionie słupeckim działalność w 2008 r. prowadziło 39 szkół niepublicznych, w tym 14 dla młodzieży. Na uwagę zasługuje Zespół Szkół Informatycznych w Słupsku, który powstał w 1998 r. W jego skład wchodzi: Liceum Plastyczne, Policyjne Liceum Ogólnokształcące, Technikum Informatyczne, Technikum Weterynaryjne, Szkoła Mistrzostwa Sportowego, Szkoła Policealna i Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych. Szkoła ta w zasadniczy sposób próbuje wpisać się w nowoczesną gospodarkę i kładzie nacisk na kształcenie w dziedzinie nowych technologii, szczególnie informatycznych i informacyjnych. Jest to bardziej ogólny proces, do którego system szkolnictwa w Polsce będzie zmuszony się dostosować, aby nie rozbudowywać katalogu zawodów mało atrakcyjnych na rynku. Ocenia się,

że największe szanse na pracę będą mieli w przyszłości ci, którzy potrafią szybko reagować na zmieniające się potrzeby pracodawców, wynikające między innymi z rozwoju bądź podupadania poszczególnych branż, sektorów czy firm. Dziedziny, w których obserwuje się tendencje najszybszego powstawania nowych zawodów, to informacja i technologie informacyjne, Internet i techniki multimedialne, biotechnologie i ich zastosowania, ochrona środowiska, obsługa procesów integracji regionalnych, obrót pieniężny, operacje bezgotówkowe i handel elektroniczny, ochrona zdrowia, kształtowanie postaw prozdrowotnych, domowa opieka zdrowotna nad ludźmi starymi, kultura, przemysł rozrywkowy, środki masowego przekazu i edukacja⁴.

Aspiracje edukacyjne młodzieży

Stosunek młodzieży wiejskiej do wykształcenia, jej aspiracje i kariery edukacyjne są istotnym elementem stymulującym lub ograniczającym procesy transformacji na obszarach wiejskich. Podjęte przez autorów badania są próbą poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy postępujący wzrost aspiracji edukacyjnych w szerokiej skali społecznej wpłynął istotnie na decyzje młodych ludzi zamieszkujących tereny wiejskie, czy (jak wskazują niektórzy) „skok edukacyjny” spowodował wzrost różnicowań i nierówności społecznych, w tym relatywne upośledzenie tych, którzy mają mniejsze możliwości kształcenia – szczególnie mieszkańców obszarów wiejskich (Tarkowska 2002). Celem badania była także ocena atrakcyjności miasta Słupska jako miejsca edukacji zarówno na poziomie ponadgimnazjalnym, jak i wyższym. Badania przeprowadzono wśród uczniów trzecich klas gimnazjalnych, którzy stoją przed dylematem wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej⁵. Objęto nimi młodzież mieszkającą na wsi, a uczęszczającą do gimnazjum w Dębnicy Kaszubskiej, Smołdzinie, Siemianicach, Ustce i Słupsku. Włączono też do badania młodzież chodzącą do gimnazjum w Postominie (pomimo położenia tej miejscowości poza obszarem powiatu słupskiego), ponieważ, jak wskazały wcześniejsze badania, wykazuje ona wyraźne ciężenie w stronę Słupska ze względu na dogodny położenie komunikacyjne (por. ryc. 2). W analizach porównawczych wykorzystano również fragmentarycznie wyniki badań prowadzonych wśród uczniów mieszkających w mieście.

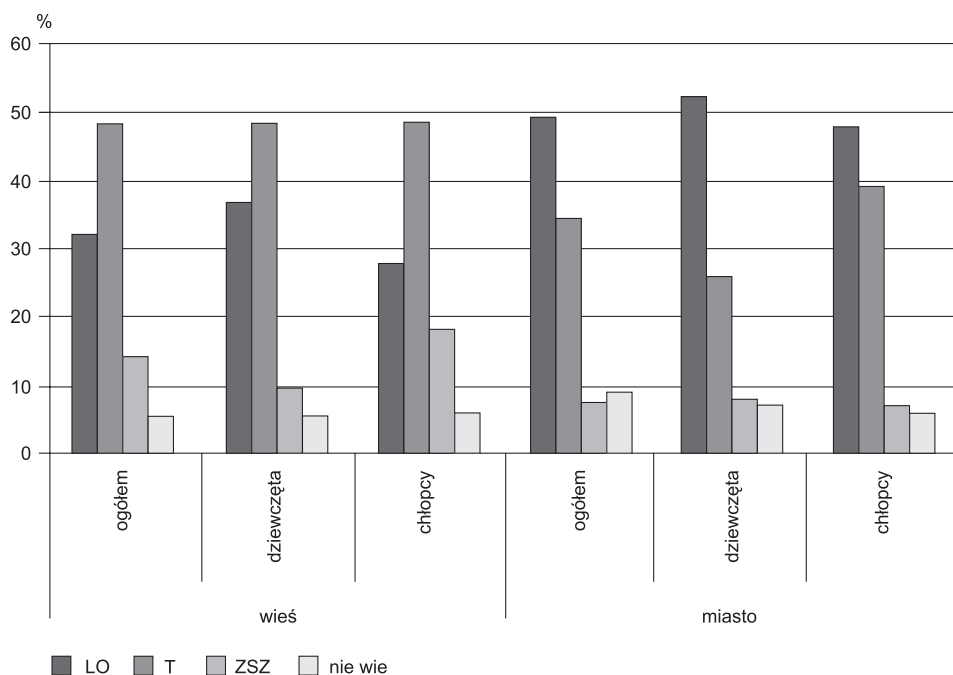
Wszyscy ankietowani (w grupie osób mieszkających na wsi) zadeklarowali chęć dalszej edukacji po ukończeniu gimnazjum, przy czym 5,8% z nich nie bardzo jeszcze potrafiło określić, do jakiego rodzaju szkoły chciałoby uczęszczać. Na pierwszym miejscu wśród wybranych typów szkół znalazły się technika – 48,1%, około 31,8% chce kontynuować naukę w liceum ogólnokształcącym, a 14,3% w szkole zawodowej. Preferowana orientacja zawodowa na różnych szczeblach (technikum, szkoła zasadnicza) jest dosyć charakterystyczna dla młodzieży wiejskiej (por. Tar-

⁴ Edukacyjna mapa Polski – oferta dla absolwentów gimnazjów na rok szkolny 2002/2003. 2001. MEN, Warszawa.

⁵ Badania przeprowadzono w lutym i marcu 2010 r. wśród 300 uczniów mieszkających na wsi i 250 uczniów mieszkających w mieście (Słupsku i Ustce).

kowska 2002) i wynika z chęci szybkiego zdobycia zawodu i usamodzielnienia się (często związanego z przeprowadzką do miasta). Z drugiej jednak strony wydaje się, że relatywnie wysoki odsetek chcących kontynuować naukę w liceum ogólnokształcącym oraz wyraźna przewaga w kształceniu zawodowym technikum nad szkołą zasadniczą świadczą o wzroście aspiracji edukacyjnych młodzieży mieszkającej na wsi (por. Bański 2005). Potwierdzeniem tej tezy może być deklaracja przeszło 55% badanych o chęci dalszej edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym, mimo że wybrane przez nich zawody (stanowiska pracy) nie wymagają wyższego wykształcenia.

Analiza wyborów dokonanych przez młodzież w układzie miasto-wieś wykazała, że istnieje jednak jeszcze różnica w preferencjach edukacyjnych obu tych grup, bowiem gimnazjaliści mieszkający w mieście prawie w połowie wybrali edukację w liceum (49,2%), podczas gdy takiego wyboru na wsi dokonało 31,8% ankietowanych (ryc. 3). Wyraźne różnice wystąpiły w wyborach dziewcząt mieszkających na wsi i w mieście. Około 47,9% dziewcząt wiejskich wybrało technikum i był to odsetek zbliżony do wyborów chłopców, podczas gdy dziewczęta mieszkające w mieście wybrały technikum jako swoją przyszłą szkołę jedynie w 26,0% (przy 39,0% wskazań przez chłopców). Z kolei odsetek chłopców chcących uczęszczać do szkoły zawodowej był przeszło dwukrotnie wyższy na wsi niż w mieście (odpowiednio 18,1% i 7,3%) przy w zasadzie podobnych udziałach wyborów dziewcząt.

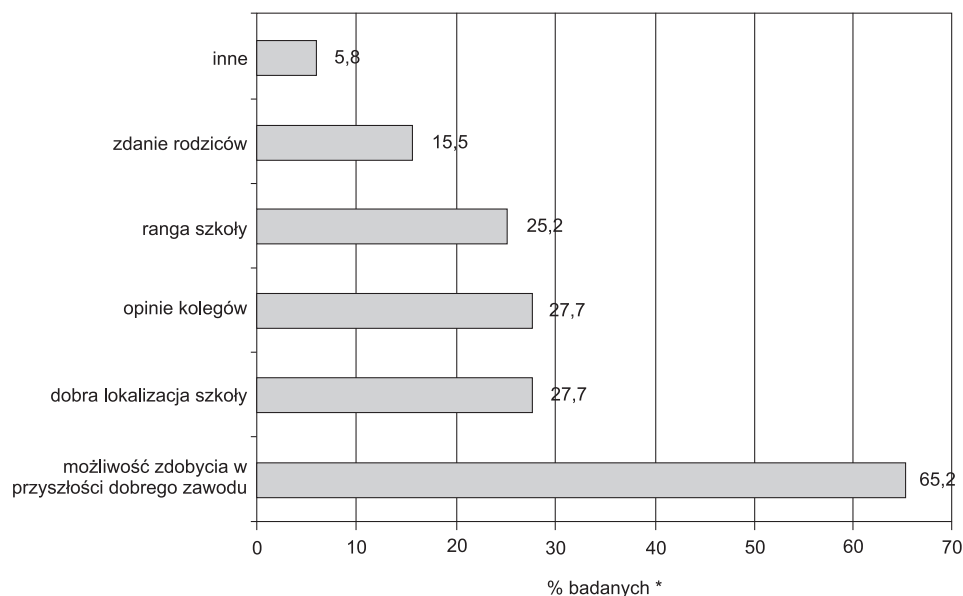
Ryc. 3. Wybór typu szkoły ponadgimnazjalnej według płci i miejsca zamieszkania wśród młodzieży gimnazjalnej regionu słupskiego w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2010 r.

Wybory młodych ludzi dotyczące dalszej edukacji są wypadkową wielu czynników: oferty edukacyjnej i jej bliskości, możliwości finansowych rodziny, czynników kulturowych (wartość wiedzy praktycznej w środowisku wiejskim), społecznych (więzi rodzinne i środowiskowe), a także intelektualnych i psychologicznych (samoocena, wyniki testów kompetencji) (Tarkowska 2002). W momencie przeprowadzania badania większość uczniów potrafiła już sprecyzować, gdzie i do jakiej szkoły, a nawet jakiego profilu klasy chce uczęszczać. Przy wyborze uczniowie kierowali się przede wszystkim możliwością zdobycia w przyszłości dobrego zawodu – tak zadeklarowało 65,2% badanych. Wśród innych motywów znalazły się: dobra lokalizacja szkoły i opinie starszych kolegów, a następnie ranga szkoły i jej pozycja wśród szkół w mieście. Nieco mniej istotne (przynajmniej na tym etapie podejmowania decyzji) okazało się zdanie rodziców – chce się nim kierować około 15,5% badanych (ryc. 4).

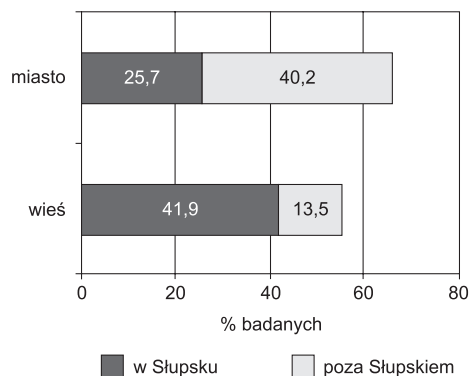
Większość badanych dobrze oceniła ofertę edukacyjną miasta Słupska. Prawie 84% uznało ją za wystarczającą. Wśród tych, którzy mieli odmienne zdanie, najczęstszymi wskazaniami był brak szkoły o profilu wojskowym i artystycznym (tańecznym, muzycznym).

Pozytywny wydaje się fakt, iż wśród młodzieży wybierającej edukację w liceum ponad 40,8% chciałoby uczęszczać do najlepszych szkół tego typu w mieście (LO nr 1 lub LO nr 2). Nawet młodzież mieszkająca w pobliżu Ustki i obecnie tam się ucząca wybierała te słupskie licea, chociaż mogłaby kontynuować edukację na miejscu. Wśród techników i szkół zawodowych największą popularnością cieszyły się: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1, a w nim technikum gastronomiczne i

Ryc. 4. Motywy wyboru szkoły ponadgimnazjalnej przez młodzież wiejską regionu słupskiego w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2010 r.

Ryc. 5. Udział młodzieży regionu słupskiego, zamierzającej kontynuować naukę po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2010 r.

rających kształcenie zawodowe, a wśród kierunków kształcenia najczęściej wybierano: architekturę krajobrazu i geodezję. Młodzież wiejska niechętnie wybiera ten rodzaj szkoły, ponieważ nie chce powiełać losu rodziców, co oznacza, że nie zamierza pracować w rolnictwie, a nawet nie chciałaby mieszkać na wsi. Wśród szkół zlokalizowanych poza miastem wskazywano na Technikum Leśne w Warcinie i Zespół Szkół Morskich w Darłowie (powiat sławieński).

Wybór przez młodzież wiejską szkoły zawodowej zamiast liceum nie oznacza zakończenia przez nią edukacji na tym poziomie, a wynika raczej z chęci zapewnienia sobie możliwości pracy, gdyby dalsza edukacja była niemożliwa. Jak wspomniano wcześniej, około 55% ankietowanych chce kształcić się dalej (w mieście ten odsetek wyniósł 66%), a miejscem, które sobie na tę edukację wybrało, jest Słupsk (ryc. 5). Odwrotnie kształtują się deklaracje młodzieży miejskiej, która preferuje dalszą edukację w dużym mieście, a nawet za granicą.

Zakończenie

Edukacja jest ważnym procesem wpływającym na rozwój umysłowy i wiedzę człowieka. Wpływ postępu technicznego i rozwoju nowej ekonomii zmienia rozumienie edukacji i nauki, w której przypadku formalne kształcenie ustępuje idei nauki przez całe życie. Młodzież wiejska coraz chętniej uczestniczy w procesie kształcenia. W regionie słupskim duże znaczenie w kształceniu ponadgimnazjalnym mają jednostki miejskie, a szczególnie Słupsk. W mieście tym zlokalizowana jest większość szkół średnich, kształcących zarówno na kierunku ogólnym, jak i zawodowym. Przeprowadzone badania potwierdzają duże zainteresowanie młodzieży wiejskiej nauką w średnich szkołach zawodowych. Pochodzenie uczniów wskazuje na koncentryczny zasięg oddziaływania miasta i jest to wyraźnie skorelowane z dobrze rozwiniętą komunikacją. Aspiracje edukacyjne młodzieży wiejskiej pozo-

hotelarskie oraz szkoła zasadnicza gastronomiczna (14,6% uczniów wybierających kształcenie zawodowe), Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących: technikum ekonomiczne i technikum handlowe (9,4%), Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 z technikum pojazdów samochodowych, technikum mechatronicznym oraz szkołą zasadniczą (mechanik pojazdów samochodowych) – 8,3%.

Mniejszy odsetek wyborów dotyczył szkoły, która, wydawałoby się, adresuje swoją ofertę edukacyjną do młodzieży mieszkającej na wsi. Chęć podjęcia nauki w Zespole Szkół Agrotechnicznych zgłosiło jedynie 7,3% uczniów wybierających kształcenie zawodowe, a wśród kierunków kształcenia najczęściej wybiera-

stają nieco odmienne od aspiracji ich rówieśników w miastach. Młodzież wiejska chętniej nauczyłaby się zawodu już na poziomie kształcenia średniego, podczas gdy młodzież miejska częściej wykazuje zainteresowanie nauką w liceach ogólnokształcących. Taki wybór jest zdeterminowany chęcią zdobycia dobrego zawodu, który pozwoliłby tym młodym ludziom na szybkie usamodzielnienie się. Niemniej jednak młodzież z obszarów wiejskich chciałaby kontynuować naukę na poziomie wyższym i w tym przypadku Słupsk staje się docelowym miejscem studiowania dla ponad 40% z nich. Dla porównania młodzież ze Słupska, właśnie w 40%, planuje studiowanie w innym mieście lub za granicą.

Przeprowadzone badania wykazują, że miasto Słupsk jest ośrodkiem zaspokajającym oczekiwania i aspiracje edukacyjne młodzieży wiejskiej. Składają się na to trzy zasadnicze czynniki: 1. dobra dostępność komunikacyjna miasta niemal ze wszystkich miejscowości położonych w obrębie powiatu słupskiego i graniczącego z nim powiatu sławieńskiego, 2. ograniczenia finansowe ludności mieszkającej na wsi oraz 3. różnorodna oferta edukacyjna zarówno na poziomie ponadgimnazjalnym, jak i policealnym i wyższym.

Literatura

- Bański J. 2005. Przestrzenny wymiar współczesnych procesów na wsi. *Studia Obszarów Wiejskich*, 9.
- Czechowska E. 2008. Rola Słupska w zakresie kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Praca magisterska przygotowana w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki Instytutu Geografii pod kierunkiem dr P. Szmielińskiej-Pietraszek. Akademia Pomorska w Słupsku, Słupsk.
- Giddens A. 2008. *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jażewicz I. 2003. Słupsk jako ośrodek szkolnictwa ponadpodstawowego. [W:] I. Jażdżewska (red.), *Funkcje metropolitalne i ich rola w organizacji przestrzeni*. XVI Konwersatorium Wiedzy o Mieście. Uniwersytet Łódzki, Łódź, s. 107–118.
- Parzych K. 2007. Zasięg oddziaływania przestrzennego i społecznego wybranych liceów ogólnokształcących na tle badań ankietowych. *Słupskie Prace Geograficzne*, 3: 85–95.
- Rydz. E. 1990. Funkcje Koszalina i Słupska w regionalnej sieci osadniczej. *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku*, Słupsk.
- Rydz E., 2002. Bariery edukacyjne młodzieży wiejskiej. [W:] J. Bański, E. Rydz (red.), *Społeczne problemy wsi*. *Studia Obszarów Wiejskich*, 2: 53–68.
- Rydz E. 2006. Przemiany struktur społeczno-gospodarczych w okresie transformacji systemowej na Pomorzu Środkowym. *Pomorska Akademia Pedagogiczna w Słupsku*, Słupsk.
- Szmielińska P., 2001. Bezrobocie absolwentów a oczekiwania pracodawców na rynku pracy Słupska. *Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Zarządzania*, 7: 353–364.
- Szmielińska-Pietraszek P. 2006. Zmiany kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych Słupska w kontekście zapotrzebowania rynku pracy. [W:] T. Komornicki, Z. Podgórski (red.), *Idee i praktyczny uniwersalizm geografii*. *Geografia społeczno-ekonomiczna*. *Dydaktyka*. *Dokumentacja Geograficzna*, 33: 368–372.
- Szymańska W. 2001. Rozmieszczenie ludności a dostępność przestrzenna wybranych usług w mieście na przykładzie Słupska. [W:] I. Jażdżewska (red.), *Miasto postsocjalistyczne – organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany (część II)*. XIV Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Łódź, s. 345–355.

Tarkowska E., 2002. Miejsce i rola wykształcenia w biografiach młodych ludzi z byłych PGR-ów. [W:] E. Tarkowska, K. Korzeniewska (red.), *Młodzież z byłych PGR-ów. Raport z badań*. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, s. 18–66.

The role of Słupsk in the education of youth living in the rural areas in the region of Słupsk

Abstract: The article concerns a trial to assess the role of Słupsk in the education of youth living in the rural areas near Słupsk. The analysis is based on both the research carried out among youth attending currently secondary schools in the cities and among secondary school pupils living in the rural areas, facing the necessity of choosing their way of education.

Key words: education, educational function of the city, country youth, Słupsk